

Barri Gaudí, un exercici de manteniment

En un escrit recent, Ignacio Paricio es referia al fet que durant els últims vint-i-cinc anys l'habitatge no havia estat arquitectura, però fa tres dècades gairebé tota l'arquitectura que preocupava en aquest país se centrava en el tema de la residència. Això ens col·loca als anys setanta.

Bofill treballa en aquesta època en la idea de la ciutat a l'espai -ciutat vertical- influenciat per Archigram. El 1968 Bofill publicava *Hacia una formalización de la ciudad en el espacio*.

Faig aquesta petita introducció cronològica per situar el conjunt d'edificis que formen el barri Gaudí de Reus, primera experiència de disseny a escala urbana del Taller d'Arquitectura de Ricard Bofill, en el seu moment una de les més radicals i "revolucionàries", juntament amb les de Carabanchel i Walden 7. Aquesta idea de megaestructura social i habitacional es va dur a terme amb tecnologies "artesans" de formigó i totxana, potser amb resultats tècnics poc afortunats.

En l'àmbit internacional el debat se centrava gairebé exclusivament en les propostes de Le Corbusier des de la *ville Savoie* a l'Unité. En aquest context, el projecte de Bofill per al barri Gaudí es proposa com un exemple de regionalisme crític, alternativa al bloc corbusierà modern d'inspiració maquinista.

El 1968, el Patronat Municipal de l'Habitatge de Reus encarrega a Bofill la construcció d'un conjunt de cinc-cents habitatges de baix cost amb l'objectiu de pal·liar l'escassetat causada per l'augment de la immigració. La primera aposta innovadora que es fa és la de crear una petita ciutat integrant els usos d'habitatge i comerços per així evitar el model de ciutat dormitori. Es dissenyen tres sistemes viaris interdependents: trànsit ràpid, trànsit lent-aparcament-vianants i un exclusivament de vianants. Cada planta conté dotze habitatges, tots diferents, distribuïts segons una metodologia geomètrica al voltant d'un pati. Un espai comunitari serveix d'accés als elements verticals de comunicació i facilita la connexió horitzontal amb els habitatges dels altres patis de la mateixa planta. Les circulacions de vianants es mantenen a tots els nivells, i es transformen, a la quarta planta, en veritables carrers i places. L'aspecte revolucionari del projecte sembla ser no només la disposició tipològica, sinó també, i molt, la composició volumètrica.

Els projectes de Bofill d'aquest període sintonitzen amb l'anomenada "escola de Barcelona", encara que aviat s'anirà distanciant del seu llenguatge i plantejaments. Una iconografia que s'acosta al brutalisme, relacions espacials basades en la forma i en una presència urbana que la transcendeix, i intenta la formalització d'aquesta ciutat vertical que Bofill té al pensament.

No és propòsit d'aquest escrit discernir sobre els conceptes formals o

qualitats arquitectòniques d'aquesta obra, només indicar un parell d'apunts que al meu parer justifiquen la necessitat de recuperar aquests edificis sense l'obligació d'avaluar la seva qualitat amb plantejaments teòrics o tècnics.

Els edificis transmeten una essència. Reflexionar-hi pot ajudar-nos a descobrir en tot allò construït un valor cultural, tècnic i social. Qualsevol d'ells bastaria per redescobrir "qualitats" que cal conservar en aquests edificis del barri Gaudí.

Avui, trenta anys després de la seva construcció, l'Ajuntament de Reus emprèn, juntament amb els propietaris d'aquests habitatges, la difícil tasca de la seva rehabilitació. Sembla que a poc a poc la "cultura del manteniment" va adquirint pes i els diferents ens del sector immobiliari comencen a potenciar les seves relacions i a tenir un major dinamisme en la gestió del patrimoni privat.

El barri Gaudí de Reus n'és un exemple, administració local i propietaris, treballant units per un bé comú. El resultat, un primer pas en la tasca rehabilitadora, l'encàrrec del projecte de rehabilitació.

En aquest cas, es compta amb un valor afegit que ha permès aquesta unió d'esforços i la voluntat municipal d'impulsar l'actuació. Es tracta del fet que, malgrat la contemporaneïtat de l'obra, se la considera amb un valor "cultural o arquitectònic".

Però aquesta situació no és la generalitzada, aquest conjunt d'edificis no mostren un procés patològic greu, només trenta anys sense tenir un manteniment preventiu. La realitat constant que edificis de la mateixa època estan en pitjors condicions i el procés rehabilitador és molt lent, si arriba. De vegades, un "rentat de cara" oculta patologies que tornen a quedar ocultes i el desconeixement dels propietaris que només reparen el que es veu trencat.

Així i tot, el panorama sembla que tendeix a evolucionar positivament. La progressiva atenció social a tot allò referent a la sostenibilitat del medi ambient, al reciclatge de materials i a l'anàlisi del cicle de vida dels diversos components de l'edifici fa que comenci a germinar una "cultura del manteniment". La normativa i el marc legal vigents també comencen a jugar-hi un paper i són clars i concisos en relació al manteniment.

Amb tot això, només queda conscienciar el públic que els edificis no són eterns, la vida útil d'un edifici pot estar entre 50 i 100 anys, però durant aquest període cal "ajudar-los" a mantenir-se en condicions òptimes.

Al barri Gaudí, penso que s'hi ha arribat a temps. La seva reparació-rehabilitació ens permetrà reconèixer en un futur l'encert de l'actuació.

Barri Gaudí | fotografia Joaquín Aguilera

La suposada modernitat de l'obra fa que els judicis estètics sobre ella estiguin alterats pels gustos o modes de l'època, aversions cap als autors o qualsevol altra causa que afegeixi subjectivitat a l'opinió.

Una reflexió final fa que em qüestionï sobre la necessitat de la participació de qui va projectar en un principi o almenys concedir-li el benefici de l'opinió.

Joaquín Aguilera, arquitecte

ACTIVITATS DE LA DEMARCACIÓ gener>maia 2002

Exposició	II BIENNIAL D'ARQUITECTURA ALEJANDRO DE LA SOTA. SEU CoAC
Exposició	CÉSAR MARTINELL I BRUNET
Presentació	VISAT TELEMÀTIC I L'ESCOLA SERT
Exposició	II BIENNIAL D'ARQUITECTURA. TORREDEMBARRA
Presentació	OCT, SA
Curs Escola Sert	L'ESPECIFICACIÓ DEL FORJAT
Presentació	PONÈNCIES JORNADES TERRITORI I INFRAESTRUCTURES
Exposició	RE-VIURE ELS BARRIS
Cicle de xerrades	RE-VIURE ELS BARRIS
	Visió actual dels habitatges socials als barris de Torreforta i Sant Salvador A càrrec de Lluís Ulloa i Miquel Balcells
	80 habitatges socials a Torreforta A càrrec de l'arquitecte Pere Puig i Ricart
Xerrada	OBRES I PROJECTES RECENTS. ESTUDI RGR A càrrec d'Ignacio Rubiño i Pura García Marquez
Exposició	II BIENNIAL D'ARQUITECTURA. VILA-SECA
Curs Escola Sert	MATERIALS PER A LES CANALITZACIONS DE FONTANERIA I CALEFACCIÓ
Curs Escola Sert	L'ENLLUMENAT EN L'ARQUITECTURA
Congrés	GAUDÍ CREADOR I MESTRE: JUJOL I MARTINELL
Exposició	FARMSPOTTING. FOTOGRAFIES DE JR FONTANA. PRIMAVERA FOTOGRÀFICA
Exposició	CODERCH, FOTÒGRAF. PRIMAVERA FOTOGRÀFICA
Visita	TARRAGONA MIEVIAL
Curs Escola Sert	COBERTES. IMPERMEABILITZACIÓ DE LA COBERTA PLANA
Viatge	BILBAO - SANT SEBASTIÀ
Videokonferència	NOVA LLEI D'URBANISME
Jornada	IV AULA D'ECO CONSTRUCCIÓ
Exposició	HANNOVER EXPO 2000
Xerrada	XAVIER MONTEYS. L'HABITACIÓ IDEAL
Curs Escola Sert	FAÇANES VENTILADES
Exposició	II BIENNIAL D'ARQUITECTURA. MONTBLANC
Grup de treball	REVISIÓ PLA GENERAL DE TARRAGONA

2001
II BIENNIAL
D'ARQUITECTURA
"ALEJANDRO DE
LA SOTA"
Demarcació de
Tarragona del
CoAC

